

Rozumnejšie a ohľaduplnejšie k prírode

Udržateľná spotreba
a výroba

**Europe Direct je služba, ktorá vám pomôže nájsť odpovede
na vaše otázky o Európskej únii**

**Bezplatné telefónne číslo (*):
00 800 6 7 8 9 10 11**

(*) Niektorí operátori mobilných sietí nepovoľujú prístup k číslam začínajúcim 00 800 alebo si za tieto hovory môžu účtovať poplatok.

Veľa ďalších informácií o Európskej únii sa dá nájsť na internete.
Nájdete ich na serveri Európa (<http://europa.eu>).

Katalogizačné údaje môžete nájsť na konci tejto publikácie.

Luxembursko: Úrad pre vydávanie publikácií Európskej únie, 2010

ISBN 978-92-79-15745-5
doi:10.2779/28284

© Európska únia, 2010
Rozmnožovanie je povolené len so súhlasom autora.

Printed in Belgium

VYTLAČENÉ NA RECYKLOVANOM PAPIERI, KTORÉMU BOLA UDELENÁ ENVIRONMENTÁLNA
ZNAČKA NA GRAFICKÝ PAPIER

(<http://www.ecolabel.eu>)

Obsah

1. Úvod	3
2. Čo je udržateľná spotreba a výroba?	5
3. Aké kroky podniká EÚ v tejto oblasti?	7
4. Akčný plán pre udržateľnú spotrebu a výrobu a udržateľnú priemyselnú politiku	9
Kvalitnejšie výrobky	9
Rozumnejšia spotreba: ako nakupovať udržateľným spôsobom	11
Hospodárnejšia a čistejšia výroba	19
Podpora celosvetových opatrení	23

1. Úvod

Potreba života v medziach daných životným prostredím

Ak chceme žiť udržateľným spôsobom, musíme zdroje Zeme využívať tak, aby sa stihli obnovovať. Naša spoločnosť je však orientovaná konzumne a vyvíja na planétu enormný tlak.

Európa patrí k tým oblastiam, ktoré zanechávajú na životnom prostredí našej planéty najvýraznejšiu stopu. Ak by ostatní obyvatelia Zeme mali rovnaký životný štýl ako Európania, na svoju obživu by potrebovali zdroje dvoch planét.

Počas mnohých desaťročí sa vďaka hospodárskemu rastu a vývoju moderných technológií náš život stával čoraz pohodlnejším. To viedlo k čoraz vyššiemu dopytu po výrobkoch a službách, v dôsledku čoho narastal dopyt po energii a zdrojoch.

Spôsob, ktorým vyrábame a spotrebúvame, sa podieľa na mnohých ekologických problémoch dneška, ku ktorým patrí globálne otepľovanie, znečistenie, vyčerpanie prírodných zdrojov a strata biodiverzity.

Dôsledky našej spotreby sa prejavujú na celom svete. EÚ závisí totiž od dovozu energie a prírodných zdrojov a čoraz viac výrobkov, ktoré sa spotrebúvajú v Európe, sa vyrába v ostatných častiach sveta.

Neudržateľné návyky v oblasti výroby a spotreby majú čoraz väčší vplyv na životné prostredie, spoločnosť, hospodárstvo a obchod. Je nutné, aby sa náš spôsob života stal udržateľnejším. Menej totiž niekedy znamená viac.

Naša kvalita života, prosperita a hospodársky rast závisia od toho, či sa nám podarí žiť v medziach dostupných zdrojov. Aby sme to

dokázali, musíme zmeniť spôsob, akým navrhujeme, vyrábame, používame a likvidujeme výrobky. Táto zmena si vyžaduje účasť nás všetkých – jednotlivcov, domácností, podnikov, miestnych a štátnych vlád, ako aj celosvetového spoločenstva.

V tejto brožúrke sa vysvetľuje, ako možno takúto zmenu dosiahnuť. Zaoberá sa tým, ako môžeme budúcim generáciám zabezpečiť dostatočné prírodné zdroje a lepšie životné prostredie vďaka tomu, že sa budeme správať rozumne a s ohľadom na prírodu a budeme účinnejšie využívať energiu a zdroje.

Občania EÚ tvoria menej ako 10 % obyvateľstva Zeme, ich spotreba však predstavuje polovicu celosvetovej produkcie mäsa, štvrtinu produkcie papiera a 15 % vyrobenej energie.

2. Čo je udržateľná spotreba a výroba?

Udržateľná spotreba a výroba znamená účinnejšie využívanie prírodných zdrojov a energie, ako aj zníženie emisií skleníkových plynov a obmedzenie iných vplyvov na životné prostredie. Podstatou je vyrábať a využívať výrobky a služby tak, aby sa čo najmenej poškodzovalo životné prostredie. Cieľom je uspokojiť naše základné potreby v oblasti tovarov a služieb a súčasne zlepšiť kvalitu života a zabezpečiť, aby mali budúce generácie k dispozícii dostatok zdrojov.

Udržateľná spotreba sa týka nášho životného štýlu, nákupných návykov a spôsobu, akým využívame a likvidujeme výrobky a služby. Udržateľná výroba sa sústreďuje na zníženie vplyvu výrobných procesov na životné prostredie a na navrhovanie kvalitnejších výrobkov.

Účinné využívanie zdrojov a energie sú základom budúcej konkurencieschopnosti EÚ. Vďaka udržateľnej spotrebe a výrobe sa v maximálnej možnej miere zvyšuje potenciál podnikov premeniť environmentálne výzvy na ekonomické príležitosti a súčasne ponúkať spotrebiteľom výhodnejšie podmienky.

Domácnosti, tovar pre domácnosť, potraviny a cestovanie sú spoločne zodpovedné za 70 až 80 % všetkých vplyvov na životné prostredie, či už ide o znečisťovanie a emisie skleníkových plynov alebo o využívanie pôdy a odpad.

3. Aké kroky podniká EÚ v tejto oblasti?

Pre to, aby sme v Európe zaujali udržateľnejší postoj k spotrebe a výrobe, ktorý nespôsobí zvýšenie nákladov a bude prínosom pre obchodné spoločnosti a domácnosti, sa dá urobiť mnoho.

Európska únia a jej členské štáty uznávajú, že prechod na udržateľnejšie hospodárstvo a životný štýl je nevyhnutnosťou a v tomto zmysle aj konajú. Európska komisia predložila v júli 2008 akčný plán pre udržateľnú spotrebu a výrobu a udržateľnú priemyselnú politiku.

Jeho cieľom je zlepšiť celkové environmentálne vlastnosti výrobkov počas ich celého životného cyklu, podporiť a stimulovať dopyt po kvalitnejších výrobkoch a výrobných technológiách, ako aj pomôcť spotrebiteľom, aby sa dokázali lepšie rozhodovať. Okrem toho sa tento plán snaží poskytnúť priemyslu EÚ motiváciu na to, aby využíval príležitosti na inováciu a vďaka tomu si udržal svoju vedúcu pozíciu v oblasti

environmentálnej výkonnosti svojich výrobkov.

Akčný plán vychádza z existujúcich koncepcií, ku ktorým patria napríklad právne predpisy o navrhovaní výrobkov využívajúcich energiu, systémoch označovania výrobkov, systémoch environmentálneho riadenia a opatreniach motivujúcich občanov a orgánov štátnej správy na nákup výrobkov šetrných k životnému prostrediu. Nadväzuje na ne a ponúka nové možnosti odstraňovania slabých miest, vďaka ktorým by tieto koncepcie mali fungovať integrovaným spôsobom. Okrem toho skúma spôsoby medzinárodnej propagácie udržateľnej výroby a spotreby.

Opatrenia EÚ v oblasti udržateľnej spotreby a výroby sa zameriavajú na štyri hlavné ciele: kvalitnejšie výrobky, rozumnejšiu spotrebu, hospodárnejšiu a čistejšiu výrobu a podporu celosvetového úsilia.

http://ec.europa.eu/environment/eussd/escp_en.htm

http://ec.europa.eu/enterprise/policies/sustainable-business/environment-action-plan/index_en.htm

3

4. Akčný plán pre udržateľnú spotrebu a výrobu a udržateľnú priemyselnú politiku

Kvalitnejšie výrobky

Mnohé výrobky, ktoré každodenne kupujeme a používame, majú výrazný vplyv na životné prostredie, či už ide o materiály, z ktorých sú vyrobené, energiu, ktorá sa pri ich výrobe spotrebúva, alebo odpad, ktorý vzniká po skončení ich životnosti.

Ak si má moderná spoločnosť z dlhodobého hľadiska uchovať udržateľný charakter, musia sa akceptovanou normou stať tie výrobky, ktoré spôsobujú najmenej škôd na životnom prostredí.

Účinné využívanie energie a zdrojov je nutné mať na mysli už vo fáze návrhu

Prvým dôležitým krokom je postupne stiahnuť z trhu výrobky, ktoré majú priveľkú spotrebu energie a prírodných zdrojov, obsahujú nebezpečné látky alebo sú zdrojom nebezpečných emisií. Ďalším krokom je propago-

vať výrobky, ktoré účinne využívajú energiu a zdroje a majú dobré environmentálne vlastnosti. To znamená, že začať treba vo fáze navrhovania. Odhaduje sa, že o 80 % celkového vplyvu výrobkov na životné prostredie sa rozhodne práve v tejto fáze.

V roku 2005 prijala EÚ právny akt, podľa ktorého sa výrobcovia majú vo fáze koncepcie a návrhu sústreďovať na využívanie energie a iné environmentálne aspekty.

Podľa smernice o ekodizajne výrobkov využívajúcich energiu možno prostredníctvom opatrení pre konkrétne výrobky stanoviť výkonnostné požiadavky pre široké spektrum bežných výrobkov, ktoré sa vyznačujú veľkou spotrebou energie, ako napríklad bojler, ohrievače vody, počítače alebo televízory. Výrobky, ktoré tieto požiadavky nespĺňajú, sa nesmú v Európskej únii uvádzať na trh.

Hoci je hlavným cieľom znížiť spotrebu energie, smernica ukladá aj povinnosť brať do úvahy aj celý životný cyklus výrobkov. Vďaka tomu je možné zohľadňovať aspekty životného prostredia, ako napríklad spotrebu materiálov, spotrebu vody, emisie, či otázky odpadu a recyklácie.

Akčný plán rozširuje rozsah platnosti smernice na výrobky spojené so spotrebou energie. Bude sa vzťahovať na výrobky, ktoré nespotrebovávajú energiu počas činnosti, ale majú priamy vplyv na spotrebu energie. Môže ísť napríklad o výrobky využívajúce vodu alebo okná. Pomocou úsporných vodovodných kohútikov a sprchových hlavíc možno napríklad znížiť spotrebu vody a tým aj množstvo energie spotrebovanej na ohrievanie vody, vďaka čomu sa ušetria náklady aj zdroje. Podľa smernice s rozšírenou platnosťou možno povinné minimálne normy stanovovať aj pre tieto výrobky.

Okrem minimálnych požiadaviek bude zrevidovaná smernica o ekodizajne obsahovať aj dobrovoľné referenčné hodnoty environmentálnej výkonnosti. Napríklad v prípade, že určité bojlerov vykážu oveľa nižšiu spotrebu energie ako ostatné podobné výrobky, mala by sa norma týchto bojlerov používať ako referenčná hodnota pre celý priemysel. Požiadavky a referenčné hodnoty sa budú pravidelne prehodnocovať s prihliadnutím na technický pokrok.

V roku 2012 vykoná Komisia revíziu účinnosti rozšírenej smernice o ekodizajne a rozhodne o tom, či sa jej platnosť rozšíri na všetky výrobky. V tom istom čase dôjde aj k revízii akčného plánu.

http://ec.europa.eu/enterprise/eco_design/index_en.htm

Jednotné údaje a metódy

Jednotné a spoľahlivé metódy a údaje majú pre politických činiteľov a podniky zásadný význam pri posudzovaní celkovej environmentálnej výkonnosti výrokov a monitorovaní pokroku.

Európska komisia v súčasnosti pracuje na určení spoľahlivo kvalitných metód posudzovania environmentálnej výkonnosti výrobkov počas ich celého cyklu životnosti. Tieto metódy sa priemyslu a obchodu sprístupnia v tematickej príručke.

Rozumnejšia spotreba; ako nakupovať udržateľným spôsobom

Spotrebiteľia môžu pri ochrane životného prostredia zohrávať dôležitú úlohu vďaka svojim voľbám pri nákupe výrobkov. Ekologický nákup je jednoduchší, ako by sa mohlo zdať na prvý pohľad. Existuje niekoľko systémov označovania, ktoré spotrebiteľom pomáhajú uvádzaním informácií o environmentálnych vlastnostiach určitých výrobkov. Kým právne predpisy EÚ, ako smernica o ekodizajne, zabezpečujú technické zlepšenie výrobkov, prínosom označovania je poskytovanie zásadných informácií, ktoré spotrebiteľom umožňujú urobiť informované rozhodnutia.

Všímajte si štítky

Podľa smernice EÚ o uvádzaní spotreby energie na štítkoch sú výrobcovia a maloobchodní predajcovia povinní informovať spotrebiteľov pomocou označovania výrobkov štítkami, na ktorých sa uvádza spotreba energie elektrospotrebičov, napríklad práčok či umývačiek riadu.

Akčný plán rozširuje túto povinnosť na širší okruh výrobkov vrátane výrobkov využívajúcich energiu a výrobkov súvisiacich s energiou. Vyplynú z toho viaceré výhody. Štítky, na ktorých sú uvedené izolačné vlastnosti okien, umožnia spotrebiteľom vybrať si kvalitnejšie okná pri renovácii svojich domovov a navyše aj ušetriť na účtoch za elektrinu.

Ďalším jednoduchým spôsobom na pomoc verejným aj súkromným spotrebiteľom pri výbere najekologickejšieho výrobku na trhu je ekologické logo EÚ, ktoré má ľahko rozpoznateľnú podobu kvetu. Logo zohľadňuje vplyvy výrobku na životné prostredie, ako aj jeho environmentálne vlastnosti. Ekologickým logom EÚ bude možné označiť len tovar s čo možno najmenším vplyvom na životné prostredie, čo zodpovedá približne 10 až 20 % výrobkom. Ekologickým logom EÚ sa v súčasnosti označujú čistiace prostriedky, spotrebiče, výrobky z papiera, odevy, výrobky pre domácnosť a záhradu, mazivá a služby ako turistické ubytovanie.

Akčný plán posilňuje ekologické logo EÚ tým, že rozširuje sortiment výrobkov a služieb, ktoré sa ním označujú, a sústreďuje sa na tie, ktoré majú najvýraznejší vplyv na životné prostredie a najvyšší potenciál na zlepšenie. Tento širší záber obsahuje aj možnosť vypracovať kritériá pre potraviny a nápoje. Vďaka zrevidovanej ekologickej značke EÚ sa zníži aj administratívne bremeno a zjednodušia sa kritériá pre spoločnosti, ktoré sa o značku uchádzajú.

http://ec.europa.eu/environment/ecolabel/index_en.htm

Ekologický nákup a predaj

Na úspešnú zmenu svojich spotrebiteľských návykov potrebujeme vedieť, kde a ako nakupovať výrobky šetrné k životnému prostrediu. Maloobchodní predajcovia sú kľúčovými sprostredkovateľmi medzi spotrebiteľmi a výrobcami a môžu ponukou udržateľnejšieho tovaru výrazne zvyšovať informovanosť spotrebiteľov a ovplyvňovať ich rozhodnutia pri nákupe.

Maloobchodní predajcovia sú si čoraz viac vedomí, že udržateľnosť je významným faktorom rastu, konkurencieschopnosti a inovácie podnikov. Maloobchodný sektor a jeho dodávateľský reťazec by však mali vo väčšej miere propagovať udržateľnejšie výrobky a poskytovať spotrebiteľom lepšie informácie. Môžu sa napríklad zaviazat, že budú ponúkať udržateľnejšie výrobky z dreva, propagovať nákup úsporných žiaroviek a znižovať svoju vlastnú environmentálnu stopu.

Európska komisia zriadila v snahe prispieť k tomuto úsiliu fórum pre maloobchodných predajcov, do ktorého činnosti sú zapojené aj iné zúčastnené strany vrátane výrobcov, spotrebiteľov a mimovládnych organizácií.

Fórum má za cieľ presvedčiť veľkých maloobchodných predajcov, aby sa zaviazali k sérii ambiciózných a konkrétnych opatrení na ochranu životného prostredia, ktoré sa budú pravidelne monitorovať. Európska komisia okrem toho podporí aj opatrenia na zvýšenie informovanosti spotrebiteľov, aby im pomohla rozhodovať sa pri nakupovaní v prospech udržateľných výrobkov.

http://ec.europa.eu/environment/industry/retail/index_en.htm

Popri aktivitách fóra pre maloobchodných predajcov na podporu udržateľného nakupovania bolo vyvinutých niekoľko nástrojov na poskytovanie informácií mládeži aj dospelým, okrem iného aj o udržateľnej spotrebe. K týmto nástrojom patrí diár Európa, ktorý sa rozdáva v školách v celej EÚ, a od novembra 2009 aj online informačný a vzdelávací nástroj, ktorého súčasťou je modul udržateľnej spotreby.

<http://www.dolceta.eu>

http://ec.europa.eu/consumers/empowerment/cons_education_en.htm#diary

Rozumné používanie verejných financií

Orgány štátnej správy v Európe sú vplyvnými spotrebiteľmi. Každoročne minú na tovar a služby 16 % HDP, čo predstavuje približne 2 000 miliárd EUR. Zohľadňovaním hľadiska životného prostredia v rámci verejného obstarávania môžu orgány štátnej správy dosiahnuť úsporu energie, vody a zdrojov, znížiť množstvo odpadu a mieru znečistenia a súčasne dosiahnuť, aby zákazky boli čo najrentabilnejšie. Toto tzv. ekologické verejné obstarávanie môže zohrávať dôležitú úlohu pri podpore nových výrobkov, ekologických technológií a inovácií.

Európska komisia navrhla, aby do roku 2010 mala polovica všetkých verejných súťaží v člen-

ských štátoch EÚ ekologický charakter. Tento cieľ súvisí so stanovovaním spoločných kritérií pre 10 prioritných skupín výrobkov a služieb. Komisia poskytuje súbor študijných materiálov a pokyny, aby orgánom štátnej správy uľahčila uplatňovanie kritérií, ktoré boli vypracované v spolupráci s členskými štátmi a zainteresovanými stranami.

Z aktuálnej štúdie vyplýva, že vďaka ekologickému verejnému obstarávaniu v desiatich prioritných sektoroch by sa mohlo dosiahnuť priemerné zníženie emisií CO₂ o 25 % a zníženie celkových nákladov verejného obstarávania o 1 %. Z tej istej štúdie navyše vyplýva, že v siedmich členských štátoch s najlepšimi výsledkami (Rakúsko, Dánsko, Fínsko, Nemecko, Holandsko, Švédsko a Spojené kráľovstvo) sa hľadisko životného prostredia berie

Desať prioritných skupín výrobkov a služieb v oblasti ekologického verejného obstarávania

1. Stavebníctvo
2. Stravovacie a pohostinské služby
3. Doprava
4. Elektrická energia
5. Kancelárske IT vybavenie
6. Textilie
7. Kopírovací a grafický papier
8. Nábytok
9. Čistiace prostriedky a upratovacie služby
10. Výrobky a služby pre záhradu

http://ec.europa.eu/environment/gpp/index_en.htm

do úvahy v 45 % celkovej hodnoty verejného obstarávania a v 55 % celkového počtu verejných zákaziek.

V niektorých sektoroch sa prostredníctvom nových právnych predpisov nedávno zaviedli povinné kritériá ekologického verejného obstarávania. Nariadenie o programe Energy Star stanovuje minimálne normy energetickej účinnosti na nákup IT vybavenia ústrednými orgánmi štátnej správy a inštitúciami

EÚ. Smernica o verejnom obstarávaní ekologických a energeticky účinných vozidiel ukladá orgánom štátnej správy a prevádzkovateľom povinnosť zohľadňovať náklady na spotrebu energie a emisie CO₂ a znečisťujúcich látok počas celého obdobia životnosti. Vo svojej revízií smernice o uvádzaní spotreby energie na štítkoch Komisia navrhla, aby sa pre orgány štátnej správy stanovili povinné hodnoty, ktoré majú uplatňovať pri ekologickom verejnom obstarávaní výrobkov súvisiacich so spotrebou.

Stimuly na ekologický nákup

Niekoľko členských štátov EÚ už poskytuje stimuly, ktorými motivuje spotrebiteľov a obchodné spoločnosti, aby nakupovali,

vyrábali, či poskytovali ekologickejšie výrobky a služby. Kritériá, ktoré tieto spoločnosti musia dodržiavať, sa však v jednotlivých krajinách zásadne odlišujú.

Podľa akčného plánu niektoré prioritné výrobky nebudú môcť prekročiť istú spotrebu energie a budú musieť vykázať istú environmentálnu výkonnosť, aby mohli slúžiť ako stimul a byť odporúčané na nákup orgánom štátnej správy jednotlivých členských štátov a inštitúciám EÚ.

Uvedené požiadavky budú vychádzať z jednej z tried označovania určenej pri zavedení povinnosti označovania štítkami pre konkrétnu skupinu výrobkov. Členské štáty sa budú môcť rozhodnúť, či a v akej forme budú poskytovať podnety. Európska komisia okrem toho uvažuje aj o možnosti poskytovania daňových úľav spotrebiteľom, ktorí nakupujú ekologické výrobky.

Ako prelomiť bludný kruh

Hoci uvedomelosť v otázkach životného prostredia má stúpajúcu tendenciu, mnoho ľudí nevníma súvislosť medzi vlastnými spotrebnými návykmi a celoplošnými otázkami ako zmena klímy.

Celkové náklady na výrobu a spotrebu tovarov a služieb sa však neodzrkadľujú v trhových cenách výrobkov. Nie sú zohľadnené problémy životného prostredia zavinené spotrebou a výrobou, ako zmena klímy spôsobená emisiami skleníkových plynov, strata biodiverzity vyplývajúca z nadmerného využívania prírodných zdrojov a zdravotné problémy, ktorými ľudia trpia v dôsledku znečisťovania.

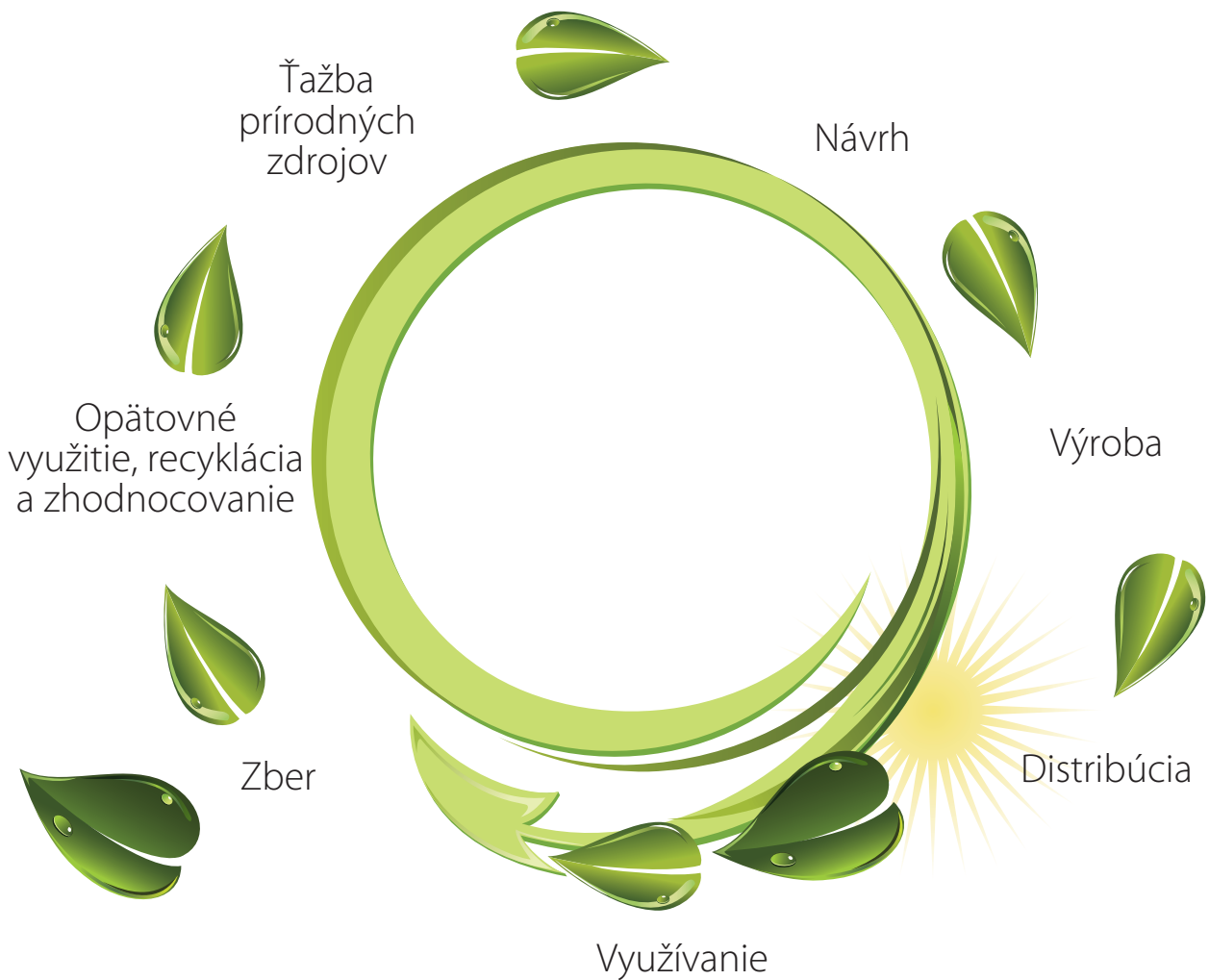
Spotrebitelia si častokrát nevyberajú tie výrobky, ktoré sa vyznačujú lepšou výkonnosťou z hľadiska životného cyklu vzhľadom

na vyššie prvotné náklady a v niektorých prípadoch vzhľadom na nedostatok vedomostí o budúcich vplyvoch a výhodách výrobkov.

Nízky dopyt nemotivuje obchodné spoločnosti k investíciám do návrhov výrobkov, ktorých výroba, využívanie a likvidácia znižuje negatívne vplyvy na životné prostredie. Dochádza teda k technologickému stagnácii a výrobky a služby, ktoré sú kvalitnejšie z hľadiska životného prostredia, nie sú vždy zastúpené na trhu.

Je nanajvýš dôležité tento bludný kruh prelomiť. To si vyžaduje zlepšenie celkových environmentálnych vlastností výrobkov počas ich životného cyklu, podporu a stimuláciu dopytu po kvalitnejších výrobkoch a výrobných technológiách a pomoc spotrebiteľom, aby sa dokázali lepšie rozhodnúť vďaka konzistentnejšiemu a jednoduchšiemu označovaniu.

Ťažba
prírodných
zdrojov

Návrh

Výroba

Distribúcia

Využívanie

Zber

Opätovné
využitie, recyklácia
a zhodnocovanie

Životný cyklus výrobkov

Hospodárnejšia a čistejšia výroba

Hospodárnejšia a čistejšia výroba

4

Politikám EÚ sa úspešne podarilo „vyčistiť“ priemyselnú výrobu a podporiť účinnejšie výrobné postupy, čo viedlo k výraznému zníženiu znečistenia a množstva odpadu, ako aj k vyššej miere recyklácie. V záujme podpory účinnosti materiálov a širšieho zavádzania inovatívnych technológií do praxe je však potrebné urobiť ešte viac.

Vďaka zlepšeniu účinnosti zdrojov sa znižuje závislosť na surovinách, podporuje sa ich optimálne využívanie a recyklácia, a dochádza k výraznému zníženiu prevádzkových nákladov podnikov.

Za posledných desať rokov produktivita zdrojov – t. j. hospodárska hodnota vytváraná jednotlivými zdrojmi – narástla v EÚ ročne o 2,2 %, a to najmä vďaka zlepšeniam účinnosti a čoraz dôležitejšej úlohe služieb v hospodárstve. V rámci akčného plánu sa vyvíjajú ďalšie nástroje na monitorovanie a stanovovanie štandardov v oblasti účinnosti zdrojov.

Nové riešenia nových problémov

„Zelené“ technológie – t. j. technológie šetrné k životnému prostrediu, ktoré účinne využívajú zdroje – zohrávajú dôležitú úlohu pri ochrane

životného prostredia a zvyšovaní účinnosti využívania zdrojov v Európe. Aktivity v tejto oblasti sa realizujú prostredníctvom akčného plánu EÚ v oblasti environmentálnych technológií. Ekologické priemyselné odvetvia patria v rámci hospodárstva EÚ k sektorom s najrýchlejším rastom a predstavujú oblasť, v ktorej má Európa vedúce postavenie. Európa ovláda približne tretinu svetového trhu s ekologickými technológiami. Z odhadov vyplýva, že tento podiel bude do roku 2020 zodpovedať hodnote vyše 2 200 miliárd EUR.

Tieto priemyselné odvetvia poskytujú riešenia na meranie, prevenciu a nápravu škôd na životnom prostredí spôsobených v prípade vôd, ovzdušia a pôdy, ako aj odpovede na problémy ako odpad, hluk a poškodené ekosystémy. K týmto sektorom patrí nakladanie s odpadom a odpadovými vodami, energia z obnoviteľných zdrojov, environmentálne poradenstvo, ochrana ovzdušia a udržateľné stavebníctvo.

Jedným zo spôsobov, ktorými môžeme merať mieru inovácie, je počet udelených patentov. Patentov v oblasti ekologickej inovácie v EÚ je čoraz viac a členské štáty s najlepšimi výsledkami udeľujú 3,5 patentu na 1 miliardu EUR HDP. V rámci širšej politiky EÚ v oblasti ino-

vácii dôjde k vytvoreniu nástrojov na monitorovanie štandardov a urýchlenie širšieho zavádzania ekologických inovácií do praxe v Európskej únii Budú k nim patriť ukazovatele založené na patentoch, štatistické nástroje a ročné prieskumy.

Európska komisia vykonáva štúdiu, aby zistila, ktoré prekážky najviac bránia rozšíreniu ekologických priemyselných odvetví. Štúdiá sa bude zaoberať administratívnym bremenom, ako aj prekážkami v oblasti financovania inovácií. Cieľom štúdie je podporiť rast ekologických priemyselných odvetví prostredníctvom vytvorenia regulačného prostredia priaznivého pre podniky a preskúmaním potenciálu iných sektorov, ako sú napríklad informačné a komunikačné technológie.

http://ec.europa.eu/environment/etap/index_en.html

Posudzovanie environmentálnej výkonnosti nových technológií

Potenciál ekologických inovácií v oblasti riešenia problémov životného prostredia je ešte stále do veľkej miery nevyužitý. Jednou z hlavných príčin je nedostatok spoľahlivých údajov o výkonnosti.

Komisia navrhuje, aby sa vytvoril celoeurópsky systém posudzovania ekologických technológií, aby sa tretím stranám umožnilo overova-

nie environmentálnej výkonnosti nových technológií. Išlo by o dobrovoľný a čiastočne samofinancovaný program, ktorý by využíval existujúce inštitúcie a skúsenosti v členských štátoch.

Program sa zameriava na malé a stredné podniky, ktoré nemajú dostatok zdrojov či kapacít na preukázanie výkonnosti nových ekologických technológií a prilákanie investorov a zákazníkov.

V rámci programu by posudzovanie vychádzalo z názorov vývojárov technológií a výsledky by sa zverejňovali formou vyhlásení.

Ako naplno využiť ekologický potenciál priemyslu

Jeden zo spôsobov, pomocou ktorých môžu organizácie zlepšiť svoju účinnosť, je schéma pre environmentálne manažérstvo a audit (EMAS). Ide o dobrovoľný systém, ktorý pomáha optimalizovať výrobu a pracovné postupy a účinnejšie využívať zdroje.

EMAS ponúka množstvo výhod tým, ktorí sa zaviazu chrániť životné prostredie a neustále zlepšujú svoj spôsob práce.

Organizácie môžu znížiť náklady znížením spotreby zdrojov, napríklad energie a vody,

a minimalizovaním využívania surovín a vzniku odpadu. Tým, ktorí sa do EMAS zapojili, sa prostredníctvom zmien výrobných systémov a pracovných postupov podarilo výrazne znížiť svoje emisie skleníkových plynov.

Komisia schému preskúmala, aby dosiahla zníženie nákladov a administratívneho zaťaženia, čím sledovala zvýšenie príťažlivosti schémy pre organizácie, najmä malé a stredné podniky.

http://ec.europa.eu/environment/emas/index_en.htm

Pomoc malým a stredným podnikom

Malé a stredné podniky (MSP) sú pilierom európskeho hospodárstva. Predstavujú 99 % všetkých podnikov a zamestnávajú viac ako 100 miliónov ľudí. Mnohé MSP však majú ťažkosti naplno využiť obchodné príležitosti, ktoré ponúka rozumné environmentálne manažerstvo. Medzi príčiny patrí nedostatok informácií a skúseností, ako aj finančných a ľudských zdrojov. Európska komisia si je vedomá tlakov, ktorým sú malé podniky vystavené a prijala opatrenia, ktoré im majú pomôcť. Ponúka MSP podporu prostredníctvom množstva iniciatív vrátane Programu pomoci malým a stredným podnikom pri dosahovaní súladu

s environmentálnymi právnymi predpismi. Tento program má za cieľ zlepšiť environmentálnu výkonnosť MSP tým, že im pomôže pri prijímaní ľahko pochopiteľných schém environmentálneho manažerstva, zlepši skúsenosti v oblasti životného prostredia, ktoré sú k dispozícii na miestnej úrovni, a poskytne cieľové financovanie a informácie. Organizácie na pomoc MSP, okrem iného sieť Komisie „Enterprise Europe Network“, sú kľúčovými partnermi pri realizácii programu a aktívne podporujú MSP, aby prijímali riešenia, ktoré sú šetrné k životnému prostrediu a energeticky účinné. K príslušným opatreniam patrí príprava obsahu programov odbornej prípravy a poskytovanie know-how „na mieru“ v oblasti dosahovania úspory energie a súladu s environmentálnymi právnymi predpismi. Doplní sa tak podpora, ktorú MSP dostávajú prostredníctvom programu EÚ pre konkurencieschopnosť a inovácie, ktorým sa podporujú aktivity v oblasti ekologických inovácií, poskytuje sa lepší prístup k zdrojom financovania a motivuje sa konkurencieschopnosť európskych podnikov.

<http://ec.europa.eu/environment/sme/>

http://www.enterprise-europe-network.ec.europa.eu/index_en.htm

Podpora celosvetových opatrení

4

Propagácia celosvetovej dobrej praxe

Za posledné roky značne narástol počet spotrebného a priemyselného tovaru, ktorý sa dováža do EÚ. To znamená, že negatívne dôsledky, ktoré má naša spotreba na životné prostredie, sa neprejavujú len u nás, ale aj v krajinách celého sveta, ktoré vyrábajú tovar, ktorý používame. Často sa tento tovar vyrába v rozvojových krajinách, ktoré majú najmenej možností vysporiadať sa s narastajúcim tlakom vyvíjaným na životné prostredie.

Mnohé tieto krajiny vykazujú hospodársky rast aj rast populácie. S narastajúcou prosperitou narastá aj celosvetový dopyt po zdrojoch a energii. Stratégia udržateľnej spotreby a výroby ponúka alternatívu, ktorá z dlhodobého hľadiska pomáha účinne využívať

zdroje. Na tento účel EÚ úzko spolupracuje s ostatnými krajinami, aby na medzinárodnej úrovni podporila prechod na nízkouhlíkové hospodárstvo s účinným využívaním zdrojov.

V rámci tejto snahy sa aktívne angažuje v marakéšskom procese, ktorý pomáha krajinám a regiónom celého sveta pri vypracovaní programov a stratégií udržateľnej spotreby a výroby. EÚ okrem toho zastupuje európsky región v poradnom výbore marakéšskeho procesu, ktorý poskytuje poradenstvo OSN pri vypracovaní desaťročného rámcového programu na vzájomné prepojenie týchto iniciatív. Akčný plán EÚ pre udržateľnú spotrebu a výrobu a udržateľnú priemyselnú politiku výrazne prispieva ako regionálny akčný plán jednak k marakéšskemu procesu a jednak k desaťročnému rámcovému programu.

Cesta k udržateľnosti

Európska komisia zareagovala na potrebu čistejšieho a energeticky účinnejšieho priemyslu v Ázii tým, že iniciovala program SWITCH-Asia. Program sa zameriava na malé a stredné podniky a propaguje využívanie technológií a postupov šetrných k životnému prostrediu, ako aj zmenu spotrebných návykov orientovanú na menej škodlivé výrobky a služby. Prispieva aj k zmierňovaniu chudoby, jednak priamo zvyšovaním zamestnanosti a príjmov (vdaka zvýšenej výrobe a väčšej konkurencieschopnosti) a jednak nepriamo zlepšením životných podmienok (vdaka zníženiu znečistenia vody a ovzdušia a poklesu množstva odpadu).

Európska komisia okrem toho podporuje organizáciu vnútroštátnych okrúhlych stolov k téme udržateľnej spotreby a výroby v záujme výmeny skúseností a najlepšej praxe. Takéto

okrúhle stoly sa už konali v Číne, Indii a Juhoafrickej republike.

Ďalšia snaha sa sústreďuje na vývoj a rozšírenie nízkouhlíkových technológií a výrobkov a služieb šetrných k životnému prostrediu. V záujme zrušenia cla za tieto tovary a služby EÚ pokračuje aj vo vyvíjaní úsilia v oblasti obchodnej politiky a v dialógu so zástupcami priemyselného odvetvia. Prijatie medzinárodných noriem v oblasti životného prostredia a energetickej účinnosti je kľúčom k vybudovaniu trhov udržateľnejších výrobkov a môže so sebou priniesť nové príležitosti pre obchodné spoločnosti zamerané na ekologické inovácie.

http://ec.europa.eu/europeaid/where/asia/regional-cooperation/environment/switch_en.htm

<http://esa.un.org/marrakechprocess/>

Politika založená na vede

V roku 2007 Európska komisia a Program OSN pre životné prostredie zriadili medzinárodný panel pre udržateľné riadenie zdrojov. Ide o vedecký orgán, ktorý má nezávisle posudzovať vplyv využívania zdrojov na životné prostredie počas celého životného cyklu a poskytovať poradenstvo o tom, ako tento vplyv znižovať. Panel radí vládam a organizáciám a predstavuje dôležitú základňu poznatkov pri tvorbe politiky udržateľnej spotreby a výroby. Jeho cieľom je celosvetové zlepšenie účinnosti využívania zdrojov a tým konečne skončiť s priamou úmerou medzi hospodárskym rastom a poškodzovaním životného prostredia.

10 spôsobov na zníženie svojej environmentálnej stopy

Vyberajte si výrobky s minimálnym balením a pokiaľ možno kupujte náhradné náplne. Tým prispějete k zníženiu množstva odpadu a k úspore energie.

Šetrite energiou. Vypínajte svetlo a spotrebiče a vyberajte nabíjačky zo zásuvky, keď ich práve nepoužívate.

Predtým, ako niečo kúpite, sa zamyslite. Vyhadzovanie jedla je plytvaním energiou, zdrojmi aj peniazmi. Kúpte si iba to, čo potrebujete, a vždy skontrolujte dátum spotreby.

Prečítajte si štítok. Ekologické logo EÚ, rozpoznateľné vďaka svojej forme kvetu, označuje široké spektrum výrobkov a služieb, ktoré sú najšetrnejšie k životnému prostrediu – od farieb po kempingy. Skôr, ako si kúpite elektrické a elektronické zariadenia, skontrolujte štítok EÚ, na ktorom sa uvádza ich spotreba energie.

Dovolenkujte ekologicky. Čoraz viac cestovných kancelárií umožňuje svojim klientom dovolenkovat' udržateľným spôsobom. Napríklad majú v ponuke ubytovacie zariadenie alebo spôsob cestovania so zníženým vplyvom na životné prostredie, alebo dávajú dovolenkárom možnosť prispieť k zlepšeniu životného prostredia.

Nakupujte podľa sezóny. Kupujte a konzumujte sezónne ovocie a zeleninu z miestnych zdrojov. Ušetrí sa tým energia a zdroje na prepravu tovaru na dlhé vzdialenosti a predíde sa tým intenzívnemu pestovaniu v skleníkoch.

Jedzte menej mäsa. V porovnaní s inými potravinami je výroba mäsa oveľa náročnejšia na zdroje a má oveľa väčší vplyv na životné prostredie. Znížená konzumácia mäsa teda môže významne prispieť k ochrane životného prostredia.

Používajte ekologickú elektrickú energiu. Vo väčšine krajín už pôsobia energetické spoločnosti, ktoré dokážu vašu domácnosť alebo pracovisko zásobovať energiou z obnoviteľných zdrojov. Ak chcete ísť ešte o krok ďalej, môžete vyrábať svoju vlastnú energiu tak, že budete používať veternú turbínu, solárne panely alebo fotovoltaické články. Mnoho miestnych úradov ponúka takýmto „malovýrobcom“ finančnú pomoc.

Cestujte inak ako autom. Pomôžte znížiť hustotu dopravy a znečistenie ovzdušia spôsobené cestnou dopravou tak, že budete cestovať verejnou dopravou, na bicykli alebo pôjdete pešo.

Šetrite vodu. Počas umývania zubov nenechávajte vodovodný kohútik otvorený, keďže tým dochádza k plytvaniu vzácnou pitnou vodou.

Európska komisia

**Rozumnejšie a ohľadupľnejšie k prírode
Udržateľná spotreba a výroba**

2010 – 25 s. – 21 cm x 21 cm

ISBN 978-92-79-15745-5

KH-81-08-182-SK-C

Úrad pre publikácie

ISBN 978-92-79-15745-5

9 789279 157455